

SPOTKANIA Z ZABYTKAMI

miesięcznik popularnonaukowy

TOWARZYSTWA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

zrealizowano w ramach Programu Operacyjnego Promocja Czytelnictwa ogłoszonego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

12 (238) XXX Warszawa 2006

ADRES REDAKCJI:

00-460 Warszawa
ul. Agrykoli 1

tel./fax 0-22 622-46-63, tel. 0-22 621-62-41 w. 281

e-mail: spotkania@zabytki-tonz.pl

<http://www.spotkania.pl>

RADA REDAKCYJNA:

mgr Jerzy Jasiuk, prof. dr hab. Marek Kwiatkowski, red. Krzysztof Nowiński, dr hab. arch. Krystyna Pawłowska, prof. dr hab. Jacek Purchla, prof. dr hab. Andrzej Rottermund, prof. dr hab. Bogumiła Rouba, prof. dr hab. Anna Sieradzka, mgr Ewa Siurawska, mgr Andrzej Sołtan, dr Marian Sołtysiak (przewodniczący), dr hab. inż. Bogusław Szmygin, prof. dr hab. Andrzej Tomaszewski, prof. dr hab. arch. Wiktor Zin

REDAKCJA:

Wojciech Przybyszewski

redaktor naczelny

Lidia Bruszeńska

zastępca red. nac.

Ewa A. Kamińska

sekretarz redakcji

Jarosław Komorowski

Zbigniew Michalczyk

opracowanie graficzno-techniczne:

Elżbieta Wysocka-Zbiegień

WSPÓŁPRACUJĄ:

Ryszard Bobrow, Dorota Gabryś, Witold P. Glinkowski, Michał Gradowski, Stanisław Grzelachowski, Adam Konopacki, Marek Konopka, Robert M. Kunkel, Zdzisław Skrok, Małgorzata Smoła, Janusz Sujecki, Tomasz Urzykowski, Hanna Widacka, Wanda Załęska

Wydaje:

Oficyna Wydawnicza Towarzystwa Opieki nad Zabytkami

dyrektor: Ewa Siurawska

00-460 Warszawa, ul. Agrykoli 1,

tel. 0-22 629-62-26, 0-22 621-62-41 w. 252

oraz tel./fax 0-22 622-46-74

Redakcja zastrzega sobie prawo wprowadzania zmian i skrótów w materiałach przeznaczonych do publikacji oraz zmian i skrótów tytułów. Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca. Za treść reklam i ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Argraf

Sp. z o.o.

TOMASZ DUKIELSKI

Oprac. komputerowe: Katarzyna Płońska

Druk i oprawa: Argraf

03-301 Warszawa, ul. Jagiellońska 76

tel./fax (0 22) 811 51 11, 614 53 31

Nakład: 8000 egz.

Od redakcji

Było o Kolumnie Zygmunta („Od redakcji”, „Spotkania z Zabytkami”, nr 10, 2006), a teraz czas na dorównujący jej popularnością obraz: „Bitwa pod Grunwaldem”. Kto go namalował? Informację o sprawdzianie dla kandydatów na prezydentów w nowym kanale informacyjnym TVP, przeprowadzonym 21 września br., podały jeszcze tego samego dnia w głównym wydaniu „Wiadomości”. Z przygotowanego materiału wynikało, że spośród 67 rozmaitych pytań, ułożonych w postaci testu, najwięcej trudności sprawiło to, w którym należało odpowiedzieć, kto namalował obraz „Bitwa pod Grunwaldem”. Możliwości tylko cztery: a – Józef Chelmoński, b – Wojciech Kossak, c – Jacek Malczewski, d – Józef Matejko. Kogo wybrać?

„Haczyk” w pytaniu nie był trudny do rozszyfrowania (zamienione imię Matejki – „Józef” zamiast „Jan”). Zatem nie Matejko! „Wojciech Kossak – usłyszeliśmy w komentarzu – on także namalował tamtą bitwę”. Słusznie. Nie wiadomo tylko, czy tytuł „Bitwa pod Grunwaldem” w odniesieniu do dzieła Kossaka (rzeczywiście, niekiedy używany) jest w pełni uprawniony. Artysta nadał mu bowiem krótką, hasłową nazwę „Grunwald” i nigdy z niej nie zrezygnował. Dobrze wiedział, że, choć byli malarze, którzy przed mistrzem Janem namalowali własne wersje „Bitwy pod Grunwaldem” (Feliks Sypniewski, Antoni Ziemięcki i inni), to jednak tytuł

Wojciech Kossak, „Grunwald” („Bitwa pod Grunwaldem 1410 r.”), zbiory Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie

ten w świadomości społeczeństwa był zarezerwowany dla dzieła Matejki. W liście do żony pisał: „Psiakość, ten »Grunwald«! Pomyśl sobie, prześcignąć Matejkę! [Warszawa, luty 1931 r.]; „Zdaje mi się, że »Grunwald« będzie apoteozą mojego powodzenia artystycznego. Robię go z pasją coraz większą i gdy o czwartej już więcej stać przed tym płótnem nie mogę, to zaledwie odpocznę z godzinę, już bym znowu do roboty leciał” [Warszawa, w kwietniu 1931 r.], itd., itp.

Obraz (olej na płótnie, 350 x 400 cm) namalowany został w 1931 r. dla Muzeum Wojska w Warszawie (jego replika, o wymiarach 129 x 220 cm, znajduje się dziś w Muzeum Warmii i Mazur

w Olsztynie). Oryginalne dzieło – po pokazie w „Zachęcie” w maju 1931 r. – przeszło do muzeum, które po wojnie zmieniło nazwę na Muzeum Wojska Polskiego. Obraz wisi w nim nadal – „od zawsze”, jak mawiają pracownicy muzeum – w Sali Średniowiecza, po prawej stronie, niedaleko od wejścia. W karcie inwentarzowej opisano go nieco rozwlekle i niezgodnie z intencjami malarza: „Bitwa pod Grunwaldem 15. VII. 1410”, ale dla celów ekspozycyjnych i edukacyjnych tytuł ten skrócono do: „BITWA POD GRUNWALDEM 1410 R.” i taki właśnie napis znajduje się dziś na tabliczce umieszczonej na ramie obrazu. Może i słusznie? Skoro bowiem zapomniano o prawdziwej nazwie obrazu („Grunwald”), przynajmniej roczna data („1410 r.”) dodana do tytułu („Bitwa pod Grunwaldem”), powszechnie znanego i najczęściej kojarzonego z obrazem Jana Matejki, pozwala w nazwie odróżnić oba dzieła.

W świątecznym numerze „Spotkań z Zabytkami” tematów dotyczących malarstwa jest dużo. Jednym z nich zamykamy „Rok Rembrandta” (s. 12), w drugim zdradzamy kulisy niezwykłej opowieści malowanej na porcelanie (s. 8), trzeci nawiązuje do Świąt Bożego Narodzenia (s. 17, reprodukcja obrazu na okładce), kolejny dotyczy książki o mniej znanym malarzu (s. 37). Z pozostałych szczególnie polecamy artykuł o Kazimierzu Dolnym (s. 3). Wydaje się, że jest on dobrym wprowadzeniem do sesji naukowej w tym mieście (1-2 grudnia 2006 r.): „Turystyka a ochrona zespołów staromiejskich. Kazimierz – miasto zagrożone”, o której pisaliśmy w październiku.

Przyjemnej lektury! Wesołych Świąt! Szczęśliwego Nowego Roku!

Wojciech Przybyszewski